

براهوئی راج اٹی بیڈی گوازی کنگ ناوڑ وڈول آتا پٹ وپولی جاچ

محمد اقبال سما لاڑی

اسکالر ایم فل براہوئی، شعبہ براہوئی جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

یوسف مینگل

لیکچرار شعبہ براہوئی، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

Abstract

This research article refers the Brahui Game 'Beddi' this article tells what is Beddi how it plays and how many Games of 'Beddi' the main purpose of this article is collect scattered material of different old games of Brahui language, culture and an other aim of this article is to enlighten the various genres of this Brahui. Folk game 'Beddi'. is played in many different types like Sully, Tong, Kharachi, Dak, Atak, Beet, Khathapush, Shak Shak, Sasa, Saba gul, Khasoi etc. which developed thousands of years ago. These games are not just games but also an amazing mental and physical activities which mostly created by shepherd (Showan), Bagjath and other stack holders of society both male and femal.

Keyword: Brahui, Folk Game, Beddi, playing style.

چاہنداری

گوازی ارادے کہ انگریزی ٹی Game پارہ دانامعنی دادے

An activity that one engages in for a amusment or fun a complete episode or period of play ending in a final result (www.oxforddictionrie.com, game)

(ترجمہ: ہند نوکڑ دس ارانی کسس شغل یا چس کن مچٹ وخت پاس کن یا اسہ بھلو وختسکان بیشخ الے ارا کہ اسہ نتیجہ سیاسر مرے) اردو اظہر اللغات ٹی بازی، تماشا، کرتب، سہل، آسان، سیر، مشغلہ، شغل، کارکردگی پارہ تہ۔ (بھٹی، ام، ش، 871)

ہندن براہوئی ٹی گوازی ہم ہندا مقصد اٹ چاہنگ کہ بچو کا وخت گدریفنگ یا سات تیری ہم پارہ

تے۔

ننا بولی پارو کا کہ نہ بیرہ ایلو مخلوق آن گڑ اس گوازی دوئی کرینو بلکہ او فک تینٹ ہم گیشتری گوازی تے
سجفورک ولدا ہم دع پڑع دا خدر کاریم متہ نے کہ پاش پاش چانگنکر کہ آیا ارار اگوازی یک ننا مخلوق نا
سجیفو کو ہرا فک ننے ایلو مخلوق آن دوئی مسونو۔

نن دا ضرور چا نہ کہ براہوئی چنا، ورننا، زال و بول اور پیرنگا ک وخت سے آن گوازی تے ٹی جم و جوش
اٹ نٹخ ہلنگ اٹی او۔ براہوئی گوازی تے ٹی نہ بیرہ مغز خلنگ سوچ و سچارارے بلکہ بدن اے چنگی
متنگ ناکر دہم اوڑع ارے۔ اسہ کنڈان تولو کا گوازی تاکچس ارے ایلو کنڈان جک سلنگ، نتع رم
خلنگ والو کو گوازی تا ہم گیشتری ارے۔

اسہ کنڈان چس خننگ ایلو کنڈان ہرس تو براہوئی گوازی تے ٹی براہوئی راج نا ثقافت ہم پاش
ارے۔

نن براہوئی خلقی گوازی تے حساب کین تو بھلو کچ اسے ٹی مرور۔ دنکہ محمد پناہ میر براہوئی پانک ”براہوئی
ناکم ع و بھاز شست گوازی نا اولیکو نٹخ ٹی نوزدع گوازی اوڑدہ ع“۔ (براہوئی، 2008، 14)
براہوئی خلقی گوازی تے ٹی ٹلی، بلی، رُم، ٹیپ ٹیپ، علی داد، ہڈ آڈونک، ششک، ٹیلو، تاڑی، او بیڑی
گوازی او پین او ارے۔ ولے بیڑی یا (مجهول، بجل) نا گوازی براہوئی مخلوق آکن چس او پکی تاڑی نا
غٹ آن بلا گوازی پانگہ تو ای غلط مفروٹ۔ انٹے کہ بیڑی نا گوازی کم وزیات یک نیم درجن جتا جتا
وڑٹ او جتا جتا پٹ گوازی مریک۔

بیڑی بقول ڈاکٹر محمد عابد اکبر ہیٹ و میل خراس و مہی نا پد نانت تا گوڈہ (Hock) ٹی مریک۔
انگریزی ٹی داڑکن لوظ (Knucle Bones) اردو ٹی دادے ”بکسوا ہڈی“ پارہ۔ (اکبر، م، ع،
2017، مون مقابل حال احوال)

ہندن ڈاکٹر عبدالرحمن براہوئی پانک بیڑی بھیر، بکریوں اور دوسرے جانوروں کے پچھلے پاؤں میں
ایک ہڈی ہوتی ہے، جس سے بچے اور بوڑھے کھیلنے ہیں۔ اس کو بیڑی یا بجل بھی کہتے ہیں۔

(بیڑی میل، ہیٹ و ایلو سہد ارتا پد نانت ٹی اسہ ہڈس مریک۔ ہراڑان چنا و پیرنگا گوازی کیرہ۔

دادے بیڈی یا بھل پارہ)۔ (براہوئی، 1987، 24)

اندن ای دن پانگ کیوہ کہ ہیٹ، میل اوخراس ناپد نانت تے ٹی اسہ چار کٹڈی مستطیل نما او ہڈئس
مریک کہ اورا جوڑانا نیام ٹی نت ے سرفنگ اٹ کاریم ایٹک، اودے سہد ارتا ٹنگ آن پد بھاز
پامداری اٹ کٹنگ۔ اوفا بھلا بیڑی تے ارغوند یا اینٹ کن گچین کٹنگ۔

میر براہوئی نوشتہ کیک بیڈی براہوئی ناسہ پکا و لوظ اسے۔ ہرادے ارا گڑا کن کاریم ٹی اٹنگ۔
اولیکو پاٹ آن جوڑ کرو کا سواری ارادیر نازی اٹ کاتک دنکہ کشتی ارٹمیکو بیڈی میل او ہیٹ ناتو مکانت آ
شارغی آ بند آتے ٹی اسہ چنکو خشت ناوڑٹ چار چوبہ ئی مٹی ہڈئس مریک۔ داوڑ نا پین ہڈسہد ارنا مچا
جون ٹی مفک۔ (براہوئی، 2008، 39)

دُنکہ ای مہالو پاریٹ کہ بیڑی تا گوازی یک بھلو کچ سے ٹی او۔ دُنکہ سرو، ٹونگ، خواج، چشٹی، عشق لال،
سے سے، اٹک، دوسر، ہشتی، خطا پش، شک شک پین پین۔ دا گوازی تے ٹی گڑا اس تو لو کو گوازی
مریرہ، گڑا اس گوازی یک نت آمیرہ، دنکہ۔

ٹونگی/ٹونگ/سلی:۔ اسہ گوازی گڑس دا بیڈی تے کوڑ کیک۔ دا اسہ رنگ کرو کو بیڈی نس دا مچ انگا بیڈی
تازی آ جک تھک۔ ہندا جک تھو کا بیڈی ے ٹونٹ پارہ۔ اندا نا وجہ غان دا گوازی نا پین ٹونگی ے۔
(براہوئی، 2008، 49)۔

اولیکو گوازی ے۔ دا گوازی اسہ مستطیل نما او کم از کم 4x5 میٹر نا چش سے ٹی اوزیات آن زیات 5x7
میٹر نا چش سے ٹی گوازی مریک۔ دا ٹی غٹ گوازی گراک برابر برابر بیڈی اندا مستطیل نما لیک نابالکل
نیام ٹی تینا تینا بیڈی تے خریا اسپے او سلفیرہ او بالکل نیام ٹی اسہ گچینو بیڑی نس مسن حق یا اوقا سلفیرہ۔
غٹ تینا ارغندا تے اسٹ نامٹ ٹی ایترہ۔ او بڑا خسک تا او اندن اودے واری بارہ۔

ولدا اولیکو بروکا غٹ آن مسٹ چش ناسہ نیمہ غان دنگ ہرا کہ غٹ نامشورہ ٹی مستطیل نما لیک آن کم از
کم چار میٹر نامری آمریک تینا ارغندا اٹ ٹونگ ے نشانہ جوڑ کیک، خلنگ نا کوشست ے کیک۔ ولدا
ارٹمیکو، ولدا مسٹمیکو اندن اخس کہ گوازی گرا ریر اسہ کنڈان واری تے تینا خلیرہ۔ اگہ سر سوبی متو ولدا
اندا مستطیل نما لیک آن ایلو کنڈان کارہ بالکل اندا کچ اٹ اسہ دنگ نس جوڑ کیرہ ہرادے پارہ خلنگ

شروع امریکہ۔ ہر گوازی گروٹونگ نامسطیل نمالیک آن کشا تو اوغٹ بیڈی تار فک او گوازی کٹک۔ (براہوئی، 1978، 149) اسے بندغ نس اندا گوازی سنبھانگ کن پارہ، اودے خدمت کن چار یاشش بیڈی ایترہ۔

دا گوازی ٹی گراس ڈنڈیا جرمانہ غاک مریرہ۔

(1) اگہ گوازی گر سے نارغونڈ خلنگ آن پدلیک آن پیشتمنگ کتو توار بیڈی ڈنڈیا لیک ٹی تخک۔

(2) اگہ ارغندونگ تون اواریک ٹی پاسینگا تو توارٹ ارٹ چار بیڈی ڈنڈیا تخک۔

(3) اگہ بیڈی سے لگا کشنگ کتو تو ڈنڈیمہ شمار مریک۔

مُرو:-

دا گوازی ٹونگ آن نسبتاً چنکو چشخ سے ٹی گوازی مریک۔ دائی ہم برابر برابر مر بیڈی نیام ٹی او اسپ خرسلیفنگک ولد ادنگ آن اولیکو، ارٹمیکو، مسٹمیکو یا پین گوازی گراک نشانہ ہلیرہ ارغونڈی بیڈی تے چشخ آن کشنگ ناکوشست کیرہ۔ (براہوئی، 1978، 150) دائی ڈنڈیا جرمانہ اسل افک۔ اگہ اسے گوازی گرس بیڈی نس چشخ آن کشا ولد اودے کہ او نارغونڈ اسکان اسے جاگہ غان پین بیڈی تے کشنگ نا کوشست ءیک او وخت نس کہ سرسوب مر ساس ہمو وخت اسکان او بیڈی کشیسا کیک اوکان پدیلو گوازی گرنا وار مریک۔ داسادنگ لیک ناغٹ جاگہ غاک مریرہ ہرا کہ تینکن او بیڈی اسے خڑک خنے او ہمو کنڈ ناخوک ناچشخ آنت تے تینا تخک او ارغونڈ بیڈی تے کشنگ نا کوشست ءے کیک۔ دا گوازی ٹی ارا بیڈی اراڑے تما ہموڑے مرو۔ ولد اہم چشخ نازی آبروک تموکا بیڈی ءے ولد انیام اٹ خسنگک۔ دادے گر پارہ ولد اٹسنگ ءے تے گرچ پارہ۔

خواجه یا خوجی:

غٹ گوازی گرک لین اٹ تینا تینا بیڈی تے تخرہ ولد اواری بٹنگک۔ اولیکو گوازی گر اسکان بیڈی تے ٹچ کننگک او بٹنگک ناکوشست کیک۔ اگہ گوازی گرنا ارغندارا وٹ بسک ہمو پہلونا تموکا بیڈی تے کٹا۔ اسپ ارغندے چو بیڈی نس کشنگ کپک۔ اگہ ارغند خر سلیس تو غٹ بیڈی تے کٹا۔ (براہوئی، 1987، 24، 25) ایلو گوازی گرنا واری بریک او ہم تموکا بیڈی تا پہلو ءے بدل کننگ ناکوشست ءے

کیک۔ اندن مسٹیکو گوازی گرولدا ایلو گوازی گرنا وار بریسا کیک ارا اسٹ آخراٹ بچا مو گوازی ۽ کٹا۔

عشق لال:

دا گوازی ٹی کل برابر بیڈی تخرہ۔ اسہ گول دائرہ سے ناشکل اٹ واری بٹنگ آن پدگڈ یو گوازی گر اندا لکیر سنبجا لک گوڈہ آن ارغوندے تینا ڈغار آ بٹک او کوشست کیک کہ ارغوند اسپ یا خر سیلی اگہ سلیس تو غٹ بیڈی تے لیک آن کشنگ آن پدگڈ یو بیڈی تون اور ارغوند و تینا ہم مر کشنگ نا کوشست کیک۔ ولے واری واری ٹی غٹ گوازی گراک او نارغوند نا نشانہ ہلسا خلنگ نا کوشست ۽ کیرہ۔ اگہ کس نس خلنگ کتو تا تو گڑا او گوازی ۽ یعنی بیڈی تے کٹا۔ اگہ کس نس او نارغوندے تینا ارغوند اٹ ٹچ کرے تو ولد ا بچو کا گوازی گرک ہمو نارغوندے خلنگ نا کوشست ۽ کیرہ۔ ہندن دا گوازی ٹی ارا اسٹ بغیر خلنگ آن بچا تو گڑا ہمو بیڈی تے کٹا۔

دک:

دا ٹی غٹ گوازی گرک اسہ گول دائرہ سے ناشکل اٹ تولرہ او گول دائرہ نا اسہ میٹر سے نا چنچ نس کشیرہ۔ دا ٹی ارغوند نا کڑ دار اف غٹ اسہ اسہ بیڈی اسٹ نا دو ٹی ایتزہ او او فتنے بڑا خشک او نا ہندا گول دائرہ ولد ا چنچ اٹ تلان کیک ارا اسٹ نا اولیکو نمبر آ بس او بیڈی نا اصول نا تحت گوازی گر ایلو بیڈی تے ہندا لکیر آن کشنگ نا کوشست ۽ کیک۔ ہرا بیڈی ۽ او کشا ہندن ہمو بیڈی ۽ او کٹا لیکن شرط دادے کہ او نا بیڈی ہمو لیک اٹ سلی۔ ولد ا رٹمیکو نا وار بریک۔ ہندن گوازی چلینگ۔ دا ٹی گر ہم ارے۔

اٹک:

اٹک ہم تو لو کو گوازی سے۔ دا ٹی چنچ اف، ہرا اسٹ نا بیڈی خر سلیس او غٹ ۽ کنیک۔ اسپ سلیس تو چک آتے کنیک۔ دا ٹی کاہو نا ہم بلو کڑ دار سے کاہو ہمو بیڈی ۽ پارہ کہ اودے اسپ و خر نا کنڈان چیت کننگ۔

خطاپش:

خطاپش ٹی لکیراف اولیکو بروکا گوازی گرتینا بیڈی ٹی ایلو بیڈی تے بیرہ ٹچ کنگ ناکوشست ے کیک۔
اگہ ٹچ کرے تہ او بیڈی تے کٹا اگہ کنگ کتو او نا بیڈی ناکاٹم ہنا۔ داہم تو لوکو گوازی سے داٹی ہم
ارغوندا کڑ دا ف۔

سے سے:

دا گوازی ٹی ہم گوازی گر آتا چو تعداد نا حد نس اف۔ مسہ بیڈی جمع کیرہ۔ اونفے بڑ زا خسرہ او تالان
کیرہ۔ اگہ غٹ بیڈیک اسہ وڑ تمار تو ہم گوازی گر وار وار بیڈی تے خسنگ کرسا کیک او اسکور کرسا
کیک۔ ولے اولیکو وار آن پدگڑا بھلا پہلو آتمو کنگا بیڈی تے او ایلو بیڈی تے ٹچ کنگ شروع کیک۔ او
خرو اسپ آن والد ایلو بیڈی تے ہم بنگ شروع کیک۔ ہندن اسکور نا آخری حد ہرا کہ مہالو آن طے
مسونے اودے پچی پارہ۔ ہرا کہ 30 یا 40 یا پین ہم مننگ کیک ہراسٹ پچی آ اول اٹ سر مس ولدا
ایلو تو لوکا گوازی گراتے دو تیاٹسا کیک او یلو گوازی گراک واری واری سے سے کرسا بیڈی تے تالان
کیرہ ہرا اسپ نا سے سے پورا مس او نا جان چٹا۔ (قلندرانی، مون مقابل حال و
حوال 10,09,17)۔

چشی/بیٹ:

چشی گوازی ٹی ہم دک نا گوازی آن بار واسہ میٹر سے نا گوازی گول اولکیر سے ٹی گوازی مریک داٹی
ہم گوازی گراک گول دائرہ سے ٹی تولرہ او بیڈی تے تالان کیرہ۔ داٹی درجن نس گوازی گرش ہلنگ
کیرہ۔ اسپ چک ے کنیک اوخر پوک ے کنیک ولدا اولیکو گوازی گرا ایلو بیڈی تے خلنگ شروع
کیک۔ اگہ لکیر آن کشاتا تو ہم بیڈی ے کٹا۔ یا پہلو ے تہ بدل کرے چک نس تو لکیر نا تہہ ٹی تو ہم او
ہم بیڈی ے کٹا۔ اگہ خلوکا ایلو بیڈی ے خلک نہ پہلو ے تہ بدل کر فنگ کرے تو او نا بیڈی شک سلیمس
تو ایلو گوازی گرہ شک بٹک اودے (لنگ گڈنگ پارہ)۔ (براہوئی، 147, 1978)

خسوتی:

داگوازی ٹی اراگوازی گرنشخ بلیرہ۔ ہڑتوماک ٹاس آن پد۔ اسٹ تا تینا ارغوندے خسک ایلوتا اونا نشانہ ے ہلیک۔ اگہ تینا ارغونداٹ خلک تو تو اسہ بیڈی نس کٹا۔ ہندن اسہ ایلونا ارغوندنا نشانہ ے ہلسا اسہ ایلونا پدے ہلسا کارہ۔ داگوازی ٹی پچو باؤنڈری نس مفک۔ ہندن داگوازی گراک ہراڈسکان کار ہندن کارہ۔

دوسر:

ڈاکٹر عبدالرحمن براہوئی پانک ”داٹی چار بیڈی استعمال مریرہ۔ اسٹ ے تارنگ ایترہ ہرادے ”دوسر“ پارہ۔ (براہوئی، 251987)

داگوازی ٹی چار بیڈی استعمال مریرہ۔ بیڈی تے زمین آسنگ تالان کنتنگ۔ اگہ دوسر خربس تو اونا قیمت اراگنا کم مریک چک یا پک ے قیمت اف۔ اواگہ اسپ بس تو ڈن پاکہ ڈنڈتنگ لازمی ے۔ داٹی ہر چار بیڈی خسنگ۔ چشخ داگوازی ٹی مفک۔ کاہوداٹی بالکل منع ے۔ تخو کا بیڈی تے اسہ کنڈ سے آچ مخسنگ۔ اسٹ آن ہلیس بیست اسکان بیڈی تخرہ۔

شک شک:

داگوازی ٹی ہم بیرہ اراگوازی گرنشخ بلیرہ۔ ہرا اسٹ نا کہ بیڈی شک سلیس یعنی خریا اسپ تو ایلو بیڈی ے کنپک۔ بلکہ اونا لنک ے گڈک۔ اگہ ہڑتوما تا بیڈیک شک سلیسر تو اسپ خرنا لنک ے گڈک۔ داگوازی ٹی چشخ نا اصول افک۔ داگوازی ٹی ام ہرکس لوف مس ایلوگوازی گرگوازی ے کٹا۔

طاق جفت:

داگوازی ٹی اسہ گوازی گرائس مٹ ٹی تینا بیڈی تے ڈکیک خیران تینا ولد امٹ ے مومون آکشیک پانک طاق یا جفت۔ تو ایلوگوازی گراگہ چائس تا تو ہموغٹ بیڈی تے کٹا، اگہ تنو تا تو ہموخدر بیڈی ہندا گوازی گرے ایٹک۔ ہندن ہراگوازی گرلوف مس تو گڑاداگوازی ے کٹیک۔ داگوازی ہم جوفہ ٹی اوگوازی سے۔ داگوازی ٹی بیرہ اراگوازی گرنشخ بلیرہ۔ داٹی بیڈی تخنگ نا تعداد مختلف مریک۔ اسٹ

آن بلیس دہ اسکان مریک۔
ہشتی:

دا گوازی ے محمد پناہ میر براہوئی دُن پانک ”ہشتی گوازی ے بھلو کچ سے اٹ اینو نالڈو گوازی تون
خوکی ارے۔ دا گوازی ٹی ارا گوازی گر مریرہ۔ ہر تو ماک تینکن اسہ اسہ سنگت ہم گچین کیرہ۔ اسہ چار
کنڈوئی اوچشخ نس کشنگک ہراسٹ ہموچشخ ناہموکنڈا تو لک ہرا کہ او نامون ے۔ بیڈی ناچک ہشت شمار
مریک۔ ہندن لک چار شمار مریک۔ اورنگا کنڈاک لک آتون مریرہ اوکھڈنگا کنڈاک چک تون
مریرہ۔ ہر گوازی گر تینا مون آہشت کھڈخلیک او تینکن ارا (گھٹ) ہرک۔ کس نس ارا گڈو کس نس
ارادانہ خل او کس نس ارادانہ شیشہ، ہندن لڈو آن بار ہر کس تینا وار آ بٹک تینا گھٹ ے موناہتیک۔ داٹی
ہم لڈو آن بار اسہ ایلو ناسنتی مریک۔“

ہر گوازی گر نارادوسر ے یعنی وارت اگہ اودا بیڈیک چک شمار تو چار شمار مریک اگہ ہر چار آ بیڈیک چک
شمار ے تو چار شمار مریک۔ اگہ ہر چار آ بیڈیک چک شمار ے تو ہشت شمار مریک۔ اگہ گوازی گر آ جس چار
ہشت کنتے تو اوچو دانہ نس تینا کنڈان یا کھدان ہرادے (قلات) پارہ، کشنگ کپک۔ داہشت ٹی او
تینا بندو دانہ نس ہرادے او نادشمن قیدی کرینے اودے ہم کشنگ کیک۔ میر براہوئی پانک لڈو گوازی
ہشتی گوازی نا بجازی ے لیکن گڑاس فرق مئی۔ او پانک ”دُنو کم پین بیڈی نا گوازی ٹی گوازی گر نادانہ
غاک چار یاہشت کنگک آن ملنگرہ۔ دا گوازی ٹی گوازی گر نادانہ غاتا ملنگ کن ارا کسر ارے۔ دُن کہ
چار ہشت ولے لڈو نا گوازی ٹی گوازی گر نادانہ غاک پکا کنگک آن ملنگرہ۔ لڈو نا گوازی ٹی گوازی گر
نادانہ غاتا ملنگ کن بیرہ اسہ کسر نس ارے۔ دُن کہ شش۔ بیڈی نا گوازی ٹی حساب آن شروع
مریک۔ چار، اسکان چار آ تا پد نیام ٹی اڑیٹنگ سدھا ہشت آ سلک۔ لڈو نا گوازی ٹی اسٹ آن
شروع مریک شش آ سلک۔ بیڈی نا گوازی ٹی پنچ آن حساب اف۔ لڈو نا گوازی ہشت حساب
مفک۔ بیڈی نا گوازی ٹی چار قلات مریرہ۔ لڈو نا گوازی ٹی ہشت اسٹاپ مریک۔ (براہوئی،

(39, 40, 2008)

صبا گل،:

داگوازی گڑاس اصول آتے ٹی دوسر آن مختلف ے۔ داٹی چار بیڈی گوازی گراک اسہ جاگہ کیرہ۔ ہندن برابر کچٹ بیڈی جمع کیرہ۔ داگوازی ٹی اسپ وخر چیت بیڈی تے بیڑہ۔ چنچ انا اصول داری افک۔ خر طاقتور مریک اسپ کٹیک۔ دا، ہم دوسر آن بار جو فہ ٹی اوگوازی ٹس مریک۔ داگوازی ے کئی گوازی گراک کیرہ۔ داگوازی ٹی اگہ ہر چار ے بیڈیک خر سلیمئر تواموگوازی گرغٹ بیڈی تے کٹیک۔ ہندن داگوازی ٹی ارکس لوف مس بش مریک کائک۔ یا ایلوگوازی گر آن پیسہ یا دام بیڈی ہلیک۔ ولد اگوازی ٹی ساڑی مریک۔ داگوازی ٹی اراگوازی گر آن زیات گوازی گر ہم بش ہلنگ کیرہ۔

کٹیا

بیڈی گوازی ناباروٹ داچُنکا مضمون آن دا معلومداری مریک کہ براہوئی مخلوق ٹی گوازی وخت پاس کنگ و ساعت تیری تا بھلو ذریعہ سے۔ اگہ نن دا باروٹ (گوازی تاباروٹ) پٹ و سٹ کین تو دا روٹ نئے موادئس دو بریک۔

ضرورت ہم ہندا گڑا ہم ہندا گڑا انا کہ ہرا موضوع یا مخلوق ناہرا چیت وچہو انا گڑا تاباروٹ پٹ و سٹ متنے، ہموفا باروٹ پٹ و سٹ کینگے، اوقفا مخلوق نا مونا ہنگے۔ ہرا ان نہ بیرہ ہمو موضوع (ڈنکہ گوازی مسر یا ہند نو پین موضوع ہرا کہ مخلوق ناچہو انا سبھی) ناباروٹ مخلوق ئے معلومداری فراوان کنگ مریک، بلکہ براہوئی ادب نا پلو ہم شاییت مریک۔

دا موضوع آنوشتہ کنگ یا دا موضوع ئے گچین کنگ کن کنا ہم ہندا مقصد ء کہ ای ہند نو موضوع سے آ کاریم کیوتا کہ ننا ایلو رسم و رواج آتے تون اور ننا گوازی تاباروٹ ہم ننا مخلوق ئے معلومداری فراوام مرے۔ ائنے کہ گوازی یک ہم ننا زندا سہ اہمو بخ سبھی۔ اگہ نن دافنے آ کاریم کپن، دافنا باروٹ پٹ و سٹ کپن تو دا گڑا اک ننا بروکا نسل ناخن تے آن اودیم مرسا کارہ۔ اوننا مخلوق تینا دن انگا گوازی تے تون اور ایلو ہندا اوڑ نا گچینا گڑا تے گیرام کرسا کاتک۔ بروکا وخت ٹی دافنا ڈس و نشان سلپیک۔

حوالہ ناکتاباک

- (1) انگلش (www.oxforddictionrie.com, game)
- (2) اردو بھٹی محمد ثقلین، اظہر اللغات جامع، اظہر پبلشرز، لاہور، پاکستان۔
- (3) براہوئی محمد پناہ میر (2008 ٹیلی بیڈی، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (4) اکبر محمد عابد، مون مقابل حال احوال، نومبر 2017۔
- (5) براہوئی عبدالرحمن، (1987) براہوئی کھیل، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (6) براہوئی محمد پناہ میر (2008 ٹیلی بیڈی، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (7) براہوئی محمد پناہ میر (2008 ٹیلی بیڈی، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (8) براہوئی عبدالرحمن، (1978) براہوئی نامہ، مرکزی اردو بورڈ لاہور۔
- (9) براہوئی عبدالرحمن، (1978) براہوئی کھیل، مرکزی اردو بورڈ لاہور۔
- (10) براہوئی عبدالرحمن، (1987) براہوئی کھیل، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (11) قلندرانی، سمیع اللہ (2017) مون مقابل حال و احوال۔
- (12) براہوئی عبدالرحمن، (1987) براہوئی نامہ، مرکزی اردو بورڈ لاہور۔
- (13) براہوئی عبدالرحمن، (1987) براہوئی کھیل، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔
- (14) براہوئی محمد پناہ میر (2008 ٹیلی بیڈی، براہوئی اکیڈمی پاکستان۔